

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
ЗАПОРІЗЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

ЗАПОРІЗЬКИЙ ЦЕНТР КОЗАЦЬКОГО ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО
ВИХОВАННЯ «ШКОЛА ДЖУР»

ПОГОДЖЕНО

Протокол засідання науково -
методичної ради ІАМЦ
департаменту освіти і науки,
молоді та спорту ЗМР

№ _____

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ департаменту освіти
і науки, молоді та спорту
Запорізької міської ради

№ _____

Навчальна програма з позашкільної освіти
гуманітарного напрямку
«Українське народознавство. Відродження народних мистецьких традицій»

4 роки навчання

м. Запоріжжя – 2014

Автор:

Жигуліна Марина Миколаївна – керівник гуртка «Українське народознавство. Відродження народних мистецьких традицій» Запорізького центру козацького військово-патріотичного виховання «Школа джур»

Рецензенти:

Зубова Інна Олександрівна – методист інформаційно-аналітичного методичного центру департаменту освіти і науки, молоді та спорту Запорізької міської ради;

Панченко Зінаїда Миколаївна – завідувач методичного відділу КЗ "Запорізького обласного центру художньо-естетичної творчості учнівської молоді" Запорізької обласної ради.

РЕЦЕНЗІЯ

на навчальну програму з позашкільної освіти гуманітарного напрямку гуртка «Українське народознавство. Відродження народних мистецьких традицій», розроблену керівником гуртка ЗЦКВПВ «Школа джур» Жигуліною Мариною Миколаївною

Програма гуртка «Українське народознавство. Відродження народних мистецьких традицій» для дітей віком 7-15 років розроблена у відповідності до листа Міністерства освіти і науки України від 18.07.2013р. № 1/9-502 «Про навчальні програми з позашкільної освіти» та керуючись матеріалами листа державної наукової установи «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» Міністерства освіти і науки України та на виконання наказів департаменту освіти і науки, молоді та спорту Запорізької міської ради:

- а) від 19.06.2014р. № 288р «Про процедуру оновлення програмного забезпечення діяльності позашкільних навчальних закладів міста»;
- б) від 11.09.2014р. № 350р «Про програмне забезпечення діяльності керівників гуртків позашкільних навчальних закладів міста».

Програма гуртка розроблена з метою національно-патріотичного становлення дітей та молоді на історичному досвіді, традиціях та звичаях українського народу і Запорозького козацтва, виховання у підростаючого покоління активної громадянської позиції, національної гідності й самосвідомості, любові до своєї Батьківщини – України, формування творчої, морально зрілої особистості, залучення дітей до чарівного світу народного мистецтва, ознайомленням їх зі здобутками народної творчості України, формуванням основних життєво творчих компетенцій під час навчально-виховного процесу.

Програмовий матеріал адаптований до вимог та напрямів діяльності «Школи джур», бо більш детально знайомить вихованців з козацькою та українською народною піснею, з фольклорним та етнографічним матеріалом своєї місцевості, розширює світогляд дітей засобами мистецтва, музики, вертепу (фольклорного лялькового театру), і є тим резервом, за допомогою якого можна піднести на значно вищий рівень національно-державницьке, духовне виховання дітей.

Заняття в гуртку «Українське народознавство. Відродження народних мистецьких традицій» - це одна із форм творчого, інтелектуального розвитку, соціальної адаптації дітей та підлітків, заохочення їх до вивчення історії української нації, культури, пісенної творчості, розширення світогляду засобами мистецтва.

Новизна програми в поєднанні жанрів, а саме: синтез вокального та театрального мистецтва, використання ігрових форм фольклору, притаманних дитячому напрямку традиційної української культури, що є різножанровими та захоплюють ефектом інтерактивності, різноманітністю методів реалізації, динамічністю.

Музика, театр, танцювальне мистецтво – це саме те підґрунтя, на якому відбувається становлення особистості і розквіт душі дитини. Програмовий матеріал курсу сприяє формуванню широкого кола музичних, творчих

(акторських) та загально навчальних здібностей, розвитку емоційної, інтелектуальної, сенсорної та вольової сфер особистості, виховує почуття колективізму і дружби, сприяє гармонічному розвитку дітей та підлітків.

Програма курсу «Українське народознавство. Відродження народних мистецьких традицій» реалізується в двох аспектах: пізнавальному та прикладному. Вихованці не тільки отримують теоретичні знання, а і навчаються практично.

Зміст навчальної програми побудований на відповідності змісту навчального матеріалу віковим особливостям вихованців на всіх етапах навчання.

Обсяг програми - 144 години на рік враховує 136 годин навчального матеріалу (двічі на тиждень по 2 години) та 8 годин екскурсійних занять.

Програма «Українське народознавство. Відродження народних мистецьких традицій» розрахована на 4 роки навчання, для дітей віком від 7 до 15 років.

Програма дворівнева: початковий рівень – 1 рік навчання, основний рівень – 3 роки навчання. Навчальний план початкового рівня розрахований на вихованців 7-10 років, основний рівень – на вихованців віком 10-15 років.

Теми подані в хронологічній послідовності традиційних українських свят та обрядів.

Структурно та змістовно програма відповідає вимогам чинного законодавства. У пояснювальній записці до програми дається обґрунтування доцільності та специфіки її введення у навчальний процес. Чітко представлено структуру і зміст курсу, тематично доцільно підібрано компоненти змісту програми, розроблено методичний коментар до змісту та діагностику успішності, представлено календарне планування та методично-дидактичні рекомендації щодо реалізації програми, зазначено прогнозований результат навчальних досягнень вихованців відповідно до двох рівнів навчання, подано список використаної літератури.

Вважаємо доцільним впровадження програми у навчально-виховний процес закладу.

Завідувач методичного відділу
КЗ "Запорізького обласного центру
художньо-естетичної творчості
учнівської молоді" ЗОР

З.М. Панченко

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма курсу «Українське народознавство. Відродження народних мистецьких традицій» є складовою частиною навчально-виховної роботи Запорізького центру козацького військово-патріотичного виховання «Школа джур», діяльність якого спрямована на виконання Програми відродження та розвитку козацтва в Запорізькій області, основними завданнями якої є сприяння підвищенню духовності суспільства, підвищення рівня патріотичного та громадянського виховання дітей та молоді; відродження і розвиток традицій запорозького козацтва, їх творче використання в усіх сферах суспільного життя; музично-естетичне виховання на основі вивчення та збереження фольклорних та етнографічних матеріалів про козацтво, традиції, звичаї та обряди українського народу.

Заняття в гуртку «Українське народознавство. Відродження народних мистецьких традицій» - це одна із форм творчого, інтелектуального розвитку, соціальної адаптації дітей та підлітків, заохочення їх до вивчення історії української нації, культури, пісенної творчості, розширення світогляду засобами мистецтва.

Хвиля національно-культурного відродження незалежної держави України зумовила підвищений інтерес до історії української нації, культури, побуту.

Вивчення, відродження та впровадження в життя української народної та козацької пісні, пісенних матеріалів своєї місцевості, розширення світогляду вихованців засобами мистецтва, музики, вертепу (фольклорного лялькового театру), і є тим резервом, за допомогою якого можна піднести на значно вищий рівень національно-державницьке, духовне виховання дітей.

Гармонічний розвиток особистості, виховання особистісної культури на національних традиціях – одне із завдань сьогодення. Зазвичай, культура людини складається протягом тривалого часу і залежить від багатьох факторів: родинного виховання, соціального оточення, рівня розвитку і статусу освіти, культури в державі тощо.

Програма передбачає розв'язання завдань з розвитку творчих якостей вихованців: художньої уяви, творчої ініціативи, емоційної гнучкості, збагачення асоціативного мислення.

Програма гуртка «Українське народознавство. Відродження народних мистецьких традицій» втілює один з найважливіших напрямів діяльності ЗЦКВПВ «Школа джур», а саме: національно-патріотичне виховання дітей та молоді на історичному досвіді, традиціях та звичаях українського народу і Запорозького козацтва, виховання у дітей та юнацтва активної громадянської позиції, національної гідності й самосвідомості, любові до своєї Батьківщини – України, готовності любити і захищати свій рідний край.

Курс «Українське народознавство. Відродження народних мистецьких традицій» має важливу педагогічну функцію, якою є: національно-культурне відродження нашого народу, підвищення рівня властивої йому культури, виховання у дітей загальнолюдських цінностей, створення умов для виховання гармонійно розвиненої особистості з почуттям естетичного смаку, розкриття творчих здібностей, таланту кожної дитини.

Мета програми:

- формування творчої, морально зрілої особистості;
- створення умов для музично-естетичного виховання дітей та молоді;
- формування основних життєво творчих компетентностей особистості під час навчально-виховного процесу;

- створення умов для виконання дітьми багатофункціональних ролей у навчально-виховному процесі (дитина-слухач, дитина-виконавець: дитина-співак, дитина-актор, дитина-творець), що передбачає комплексне формування і поступовий прояв музичних здібностей;

- залучення вихованців до пісенної творчості відповідно до сучасних вимог вокального мистецтва з перспективою досягнення ними професійного рівня в майбутньому.

Основна мета навчання в гуртку «Українське народознавство. Відродження народних мистецьких традицій»: залучити дітей до чарівного світу народного мистецтва, розвивати естетичний смак, спонукати до творчого зростання та самовираження.

Програма гуртка передбачає рішення наступних завдань:

- сприяти інтелектуальному розвитку вихованців, формувати в них українську самосвідомість, потяг до відродження національної культури, патріотизм і високу громадянськість;

- збагатити духовний світ вихованців, ознайомити з духовним надбанням, культурною спадщиною українського народу, його звичаями, традиціями, обрядами;

- сприяти музично-естетичному вихованню дітей та підлітків, виявлення та природне поступове формування у них музичних здібностей на матеріалі вітчизняної культури у процесі навчально-ігрової діяльності;

- ознайомити вихованців із здобутками народної музичної творчості України, сприяти вивченню рідної мови, культури та звичаїв свого народу;

- мотивувати вихованців до наполегливості у здобутті знань, умінь та навичок, необхідних для виконання пісенних, танцювальних, ігрових творів в концертних програмах в ранках, святах, обрядах;

- формувати музичну культуру та музичні здібності (музичний слух, ладове чуття, відчуття музичного ритму, музичну пам'ять) у вихованців на матеріалі творів українського мистецтва;

- вчити дітей та підлітків правильно дихати; володіти своїм голосом; співати без напруги; співати разом із музичним керівником та самостійно; співаючи, чітко вимовляти слова; злагоджено співати по одному, по двоє, по троє та в гурті; координувати слух з голосом та рухи зі співом, розуміти зміст і характер творів, що виконуються, емоційно доносити їх до слухачів у концертних виступах;

- виховання дітей та підлітків засобами театрального мистецтва, а вертеп (ляльковий театр) – це мистецтво. Як і кожен з його видів, він є універсальним засобом розвитку емоційної сфери, образного мислення, естетичної свідомості та творчих здібностей особистості;

- систематичне розширення знань про види мистецтва взагалі, і про ляльковий театр зокрема; вирішення ряду творчих завдань: виховання художньої уяви, творчої ініціативи, емоційної гнучкості, культури мови, естетичних смаків та оцінок;

- виховання гуманістичних, загальнолюдських цінностей засобами мистецтва;

- виховання ініціативи самостійності; творчих здібностей, їх пізнавальних інтересів в галузі «Українське народознавство. Відродження народних мистецьких традицій».

Актуальність програми

У позакласній і позашкільній освіті значна роль належить музичному мистецтву. Музика є одним із наймогутніших засобів виховання. Духовна культура - це естетичні, моральні та світоглядні цінності суспільства, а музика є інтонаційним засобом вираження цих цінностей.

Виховний потенціал мистецтва визначається через художню творчість дитини.

Головне завдання програми – мотивувати дітей до наполегливості у здобутті знань, умінь та навичок необхідних для виконання пісенних, танцювальних, ігрових фольклорних творів в концертних програмах, ранках, святах, обрядах.

Заняття розвивають у вихованців позитивне емоційно-ціннісне ставлення до вітчизняної культури, відчуття відповідальності за збереження культурної спадщини шляхом вивчення та використання українського національного музичного здобутку на заняттях та у повсякденному житті.

Під час занять у колективі діти отримують необхідні знання у галузі української та світової культури, акторські навички та навички вільного спілкування з аудиторією, уміння досконало володіти голосовим апаратом.

Після опанування навчальної програми в повному обсязі, вихованці мають потенціал творчо реалізувати себе шляхом участі у фестивалях, концертах, міських та інших заходах, або продовжити навчання у спеціалізованих навчальних закладах

Новизна програми

Новизна програми в поєднанні жанрів, а саме: синтез вокального та театрального мистецтва, використання ігрових форм фольклору, притаманних дитячому напряму традиційної української культури, що є різножанровими та захоплюють ефектом інтерактивності, різноманітністю методів реалізації, динамічністю.

Музика, театр, танцювальне мистецтво – це саме те підґрунтя, на якому відбувається становлення особистості і розквіт душі дитини. Програмовий матеріал курсу сприяє формуванню широкого кола музичних, творчих (акторських) та загально навчальних здібностей, розвитку емоційної, інтелектуальної, сенсорної та вольової сфер особистості, виховує почуття колективізму і дружби, сприяє гармонічному розвитку дітей та підлітків.

Оволодіння жанрами мистецтв дозволяє вихованцям досягти гармонії із зовнішнім і внутрішнім світом, виховати в собі внутрішню красу, взагалі культуру поведінки.

Вихованці не тільки творчо спілкуються між собою на заняттях, але й продовжують корисне цілеспрямоване спілкування під час підготовки до різноманітних виступів та концертних програм, накопичують власний досвід і життєві знання, вчаться в різних ситуаціях робити правильний вибір.

Особливості змісту та структури програми

Програма курсу «Українське народознавство. Відродження народних мистецьких традицій» реалізується в двох аспектах: пізнавальному та прикладному. Вихованці не тільки отримують теоретичні знання, а й навчаються практично.

Зміст навчальної програми побудований на відповідності змісту навчального матеріалу віковим особливостям вихованців на всіх етапах навчання.

Обсяг програми - 144 години на рік враховує 136 годин навчального матеріалу (двічі на тиждень по 2 години) та 8 годин екскурсійних занять.

Програма «Українське народознавство. Відродження народних мистецьких традицій» розрахована на 4 роки навчання, для дітей віком від 7 до 15 років.

Програма дворівнева: початковий рівень – 1 рік навчання, основний рівень – 3 роки навчання. Навчальний план початкового рівня розрахований на вихованців віком 7-10 років, основний рівень – на вихованців віком 10-15 років.

Теми подані в хронологічній послідовності традиційних українських свят та обрядів.

Значна частина програмного матеріалу присвячена вивченню і виконанню українських пісень, ознайомленню з фольклорними матеріалами про народні та родинні свята, а також відновленню чудових українських обрядів. Вивчення історії виникнення обрядів кожної пори року: колядки, щедрівки, зажинки, обжинки тощо, народних свят Андрія, Різдва свята, Великдень, Ой, на Івана Купала, Калиновий світ та інші.

Зміст програми спрямований на розкриття і розвиток у вихованців талантів та здібностей, на прищеплення зацікавленості і любові до кращих зразків національної культури, формування національної свідомості з глибоко усвідомленою громадянською і соціальною позицією, системою наукових знань, готової до вибору свого місця у житті.

Зміст програмового матеріалу, спрямований на формування у вихованців ключових компетентностей:

- **пізнавальних** (оволодіння теоретичною і практичною базою, що передбачає ознайомлення вихованців з основними музичними, літературними, вокальними знаннями; практичну роботу зі створення художнього образу, основ сценічного руху та ритміки і забезпечує ознайомлення з кращими зразками української та світової музичної культури);

- **практичних** (оволодіння навичками виконання хорових творів, індивідуального та групового вокалу; формування музичних, ритмічних,

вокальних та акторських здібностей, музично-естетичного смаку; розуміння і сприймання високохудожніх творів хорової музики;);

- **творчих** (розвиток виконавської майстерності, вирішення творчих завдань: потреби особистості у творчій самореалізації, що передбачає виховання любові до вокально-хорового мистецтва);

- **соціальних** (розвиток громадянсько-патріотичних почуттів; розуміння, сприйняття і наслідування національних традицій в українській хоровій спадщині; навичок професійного та соціального партнерства: професійної взаємодії в колективі, прагнення до створення комфортного, доброзичливого клімату);

- **комунікативних** (культура міжособистісних відносин в спільній діяльності: вміння висловлювати свою думку, ставити питання; вміння презентувати свою творчість, адекватне ставлення до критики);

- **полікультурних** (оволодіння досягненнями культури: збагачення кращими зразками світової і вітчизняної культури; усвідомлення ролі і впливу мистецтва на розвиток культури, внутрішня культура: витримка, ввічливість, почуття міри, увага до оточуючих, доброзичливість).

Організаційно-методичні умови організації навчально-виховного процесу

Органічне поєднання різних форм і методів роботи:

- індивідуальних (бесіда, спів, ритмічно-музичні рухи під музичний супровід та зі співом або з промовлянням, гра, робота над диханням тощо);

- масових (свята, обрядодії, дитячі ранки).

- інформаційних (теоретичні знання з історії свого народу, його музичної та пісенної творчості та культур інших народів, перегляд відео матеріалів із записами окремих регіональних ігор, свят, обрядів, ритуалів тощо);

- практичних (музично-ігрова діяльність щодо формування музичних здібностей (наприклад, відчуття музичного ритму – гра в оркестр, ладового чуття – гра у веселий і сумний дощик, музичного слуху – гра в звуконаслідування), створення наочного матеріалу на заняттях під час слухання фольклорних музичних творів, концертні виступи, розігрування пісень, ігор);

- інформаційно-практичних (ігри-подорожі, в яких поєднується слухання, вивчення та виконання вітчизняних музичних і народних дитячих ігор, пісень, розспівок, музичних народних казок, мультфільмів).

Успішність організація навчально-виховного процесу забезпечується під час пізнавально-розвивальних занять (слухання народних пісень, музики, знайомство з народними святами і обрядами календарного циклу, музичні та музично-рольові ігри, виконання музично-творчих завдань щодо показу ритмічного рисунку фольклорного твору).

Типи занять: практичні, комбіновані (теоретико-практичні), творчі (дитячі ранки, свята, концертні виступи, екскурсії).

Форми проведення занять гурткової роботи (у відповідності зі змістом програми курсу): теоретичні і практичні заняття (індивідуальні, групові, колективні, масові). Поряд з колективними, груповими формами роботи проводиться індивідуальна робота з дітьми, у тому числі при підготовці концертів, обрядових дій, вертепів, творчих звітів та інших масових заходів.

Методи роботи:

- пояснювально-ілюстративні – розповідь, пояснення, бесіда, демонстрація;
- репродуктивні – відтворення образів, використання музичної сюжетно-рольової гри;
- інтерактивні – ігри-змагання, ігри-обряди, ігри-пісні, які перетворюються надалі у масовий захід: тематичну програму, календарно-обрядове дійство, вечорниці;
- наочні – демонстрація слайдів, репродукцій картин, відеофільмів; научно-слуховий метод (демонстрація музичних творів, окремих уривків аудіо записів хорового та індивідуального співу);
- практичні – вправи, рухи, розвиток орфоепічних умінь української мови, створення проблемних ситуацій, анкетування, зустрічі з іншими хоровими та творчими колективами.

Наприкінці навчального року проводиться підсумкове заняття з перевірки набутих вмінь та навичок, а також творчі звітні концерти і виступи.

Програма передбачає гнучке планування занять, при якому незмінними залишаються мета та завдання, а методи, прийоми та форми навчання можуть бути різноманітними в залежності від теми заняття, змісту навчального матеріалу, вікових здібностей дітей.

Створюються умови для диференціації та індивідуалізації навчання відповідно до віку дітей, їх психофізичних особливостей, природних нахилів, обдарованість, стану здоров'я, певного рівня сформованості музичних здібностей.

Методичний коментар

Програмовий матеріал адаптований до вимог та напрямків діяльності позашкільного навчального закладу – Запорізького центру козацького військово-патріотичного виховання «Школа джур», а саме виховання молоді на етнотрадиціях українського народу засобами народного мистецтва, якими пройняті всі сфери життя, діяльності, побуту і дозвілля народу.

Етнотрадиції українців, український народний фольклор, українське народне мистецтво різних видів і жанрів втілюють у собі найкращі духовні надбання попередніх поколінь, позитивно впливають на сучасний моральний стан нації, є унікальним педагогічним явищем.

Актуалізація вивченого матеріалу та набутих знань досягається за рахунок систематизації навчального матеріалу навколо життєво важливих для дитини знань, які зумовлюють розвиток її соціального досвіду при організації та проведенні різноманітних масових заходів: державних свят - Дня Конституції, Дня Незалежності, Державного Прапора тощо, а також свят з обрядами - Дня Святого Миколая, Нового року, Масляної, зустріч Весни, Великодня, Покрови, Дня українського козацтва.

Зміст програми гуртка загалом розвивальний за характером і спрямований на формування мотивацій, пізнавального інтересу щодо подальшого навчання.

У процесі реалізації цієї програми з питань компетентного підходу відбувається переосмислення уявлення, що вихованець – не лише «носій» певної групи «знань, умінь, навичок», а є соціальною істотою, яка має реалізуватися в

майбутньому, виконувати соціальні ролі й вирішувати коло професійних і життєвих завдань.

Отже, не менш значущими, ніж знання, вміння та практичні навички є формування ціннісних орієнтирів, котрі визначають позицію і критичне ставлення особистостей не лише до діяльності інших людей, а й до своєї особистості, тим самим змушуючи вихованця сприймати і переживати різні проблеми як свої особисті, відстоювати власну позицію.

Реалізація цієї програми сприятиме формуванню та розвитку у гуртківців активної творчої думки, здібностей і потреб до самостійного оцінювання різних ситуацій, практичній підготовці до творчої роботи в майбутньому житті, виховання в вихованців гордості за свою Вітчизну, тобто формує та розвиває у гуртківців основні групи компетентностей: пізнавальну, практичну, творчу, соціальну.

При викладанні теоретичного матеріалу та проведенні практичних занять керівнику гуртка доцільно користуватися методично-дидактичними рекомендаціями щодо реалізації програми (додаток 1).

Діагностика успішності

Перевірка та оцінювання надбаних знань, умінь і навичок вихованців здійснюється під час виконання ними практичних завдань, участі у публічних виступах спочатку для батьків і друзів, участі у концертній діяльності, в дитячих ранках, в народних святах, обрядодіях, у конкурсах і фестивалях, вікторинах та змаганнях, виступи по радіо і телебаченню. Доцільним також є педагогічне спостереження, анкетування, тестування, бесіди з батьками і вихованцями.

В процесі контролю та оцінювання ефективності успішності враховуються такі показники:

- вільне володіння динамічними й тембральними можливостями голосу, усіма видами вокально-хорового дихання, технікою співу і сценічного руху;
- демонстрація навичок прояву музичної виразності в виконанні: ритм, мелодія, гармонія, структура, темп;
- виконання українських народних пісень та обрядових пісень з відповідними рухами та діями;
- розвинутий рівень співацької та сценічної культури;
- сформованість навичок професійної взаємодії в колективі та соціального партнерства.

Успішне оволодіння програмовим матеріалом початкового рівня, відповідність рівня теоретичних знань і практичних умінь та навичок згідно програмних вимог, вільне володіння спеціальними навичками хорового співу, творче ставлення до виконання практичних завдань є підставою для переведення вихованців початкового рівня на основний рівень навчання.

Навчально-тематичний план
Початковий рівень
І рік навчання

Основні завдання:

- ознайомлення з умовами навчання та вимогами до вихованців гуртка;
- виявити здібності до навчання та розвитку музичного хисту;
- сформувати навчальний інтерес та стійку мотивацію до музично-ігрової діяльності;
- дати необхідні теоретичні та практичні вміння та навички згідно програми;
- сформувати комплекс вмінь і навичок, необхідних для здійснення музичної діяльності.

Зміст програмного матеріалу

№ п/п	Назва теми	Всього годин	Теор.	Практ.
1	Вступне заняття. Предмет і завдання курсу. Історія створення «Школи джур». Заповіді джур	2	1	1
Українська пісенна творчість (28 год.)				
2	Дивосвіт українського фольклору. Поняття про український фольклор і його жанри.	2	2	-
3	Види мистецтва: театральне, художньо-прикладне та музичне.	2	1	1
4	Пісенна творчість України	2	1	1
5	Види пісень: лірична пісня, пісня-гімн, дитяча, колискова, обрядова, пісня козацької слави, думи та інші.	2	1	1
6	Головна пісня держави - Гімн України	2	1	1
7	Види народної пісні:(жартівливі, обрядові, колискові та інші). Будова пісні (куплетна).	2	1	1
8	Коліскові та дитячі народні пісні.	2	1	1
9	Дитячі пісні. «Чунга - чанга» та інші.	2	1	1
10	Українські народні та козацькі пісні.	2	1	1
11	Вивчення та виконання козацьких та українських народних пісень.	4	2	2
12	Пісні мого рідного козацького краю.	2	1	1
13	Ліричні пісні: «Україна», «Мрії збуваються» та інші.	2	1	1
14	Підсумкове заняття по темі «Українська пісенна творчість».	2	1	1
Народні обряди та свята українського народу (6 год.)				
15	Календарні звичаї та обряди. Історія виникнення обрядів кожної пори року: колядки, щедрівки, обжинки, тощо.	2	1	1

16	Цикл релігійних свят, шанованих українцями.	2	1	1
17	Покрова Пресвятої Богородиці. Журавлині ключі Покрови. День українського козацтва.	2	1	1
Вертеп (народний ляльковий театр) як вид мистецтва (30 год.)				
18	Вступне заняття. Бесіда на тему «Театральне мистецтво». Ляльковий театр як вид мистецтва	2	2	-
19	Вертеп. Фольклорні дитячі вертепи.	2	1	1
20	Ляльки і декорації. Акторська майстерність.	2	1	1
21	Акторська майстерність. Сценічна мова. Вокал.	4	2	2
22	Акторська майстерність. Сценічний рух і пластика.	4	2	2
23	Акторська майстерність. Сценічна етика та виконавська майстерність.	4	2	2
24	Початкові навички у створенні лялькових вистав.	8	4	4
25	Танцювально-ритмічна діяльність	4	2	2
Народні обряди та свята українського народу (6 год.)				
26	Традиційні свята і обряди календарного та релігійного циклів, що входять в систему сучасної культури українців. День Святого Миколая.	2	1	1
27	Традиційна різдвяно - новорічна обрядовість українців.	2	1	1
28	Новий рік. Свят – вечір. Багата кутя. Маланка. Щедрування.	2	1	1
Вертеп (народний ляльковий театр) як вид мистецтва (32 год.)				
29	Репетиційно-постановча робота. Робота гуртківців у створенні лялькових вистав.	20	-	20
30	Заняття зі сценічної мови, розвитку пам'яті, техніки дихання й координації та пластики руху. Пластичний тренінг.	8	-	8
31	Екскурсія в ляльковий театр.	4	-	4
Народні обряди та свята українського народу (4 год.)				
32	Проводи зими. Масляна.	2	1	1
33	Хай буде з нами Великодня казка. Великодні обряди.	2	1	1
Вокально-хорова робота (18 год.)				
34	Народна пісня.	6	-	6
35	Сучасна дитяча пісня.	6	-	6
36	Сучасна українська пісня.	6	-	6
Народні обряди та свята українського народу (2 год.)				
37	Зелені свята. Івана Купала. Купальські пісні.	2	1	1
38	Творчі конкурси з музичного та вертепного (лялькового) театру.	6	-	6
39	Фольклорно-обрядові концерти, програми.	4	-	4
40	Екскурсія в ТЮЗ	4	-	4
41	Підсумкове заняття. Систематизація матеріалу програмного курсу	2	1	1
Всього		144	42	102

Прогнозований результат
розвитку предметних і життєвих компетентностей вихованців.

Початковий рівень.
Перший рік навчання.

Пізнавальна компетентність: знання основних відомостей про козацький заклад «Школу джур», заповідей джур; опанування термінів та понять індивідуального та хорового співу; знання характерних особливостей українських пісень та пісень і обрядів календарного циклу; розрізняти види мистецтв за певними ознаками, визначати серед них мистецтво театру, вертепу (лялькового театру) тощо.

Практична компетентність: вміння інтонаційно чисто заспівувати вивчений твір або українську пісню; емоційно сприймати, розуміти і виконувати музичний матеріал; володіти координацією рухів при співі, використовувати емоційні рухи відповідно до характеру твору, розуміти засоби музичної виразності; проявляти музичні та акторські здібності в театралізації пісень, народних обрядів, вистав.

Творча компетентність: проявляти різні рівні музичної пам'яті: розпізнавальної (чи впізнає дитина музичний матеріал) та відтворювальної (чи може його відтворити у співі, танці, грі); уявити відповідні музичні образи та характер виконуваного фольклорного твору, уміти їх передати емоційними рухами та за допомогою погляду, міміки, жестів; оволодіння навичками творчої самореалізації, вміння вирішувати творчі завдання.

Соціальна компетентність: володіння правилами поведінки на занятті, правилами безпеки; здатність проявляти такі позитивні якості емоційно-вольової сфери, як самостійність, наполегливість, працелюбство, доброзичливість, товариськість, уміння працювати в колективі.

Комунікативна компетентність: знати закони спілкування та застосовувати їх в повсякденному житті в різноманітних ситуаціях.

Навчально-тематичний план

Основний рівень

I рік навчання

Основні завдання:

- зацікавити вихованців жанрами українського мистецтва про рідний край, про козацьку добу;
- залучати вихованців до кращих зразків народної та класичної, української та світової музики (пісні);
- розвивати музичні здібності;
- розвивати виконавчу техніку;
- формувати розвиток естетичних, етичних, духовно-моральних цінностей.

Зміст програмного матеріалу

№ п/п	Назва теми	Всього годин	Теорія	Практика
1.	Вступне заняття. Предмет і завдання курсу. Бесіда з вихованцями про «Школу джур». Заповіді джур.	2	1	1
Український народний фольклор (14 год.)				
2	Українська народна пісня	2	1	1
3	Козацькі пісні	2	1	1
4	Думи	2	1	1
5	Чумацькі пісні	2	1	1
6	Кобзарі та лірники як народні співці-музиканти на Україні	2	2	-
7	Народні пісні літературного походження	2	1	1
8	Сучасна запорізька козацька пісня	2	1	1
Обряди та свята українського народу (10 год.)				
9	Пісня та обряди, свята літньо-осіннього календарного циклу	2	1	1
10	Елементи театралізації народних пісень, свят, обрядів, казок	4	2	2
11	Виконання ритмічних рухів, вправ, вокально-хорові вправи	4	2	2
12	Екскурсія в філармонію	4	-	4
Вертеп (народний ляльковий театр) як вид мистецтва (36 год.)				
13	Вступне заняття. Ляльковий театр як вид мистецтва	2	1	1
14	Підготовка вихованців до сприйняття конкретної вистави	2	2	-
15	Початкові навички розробки і написання сценарію	2	1	1
16	Виготовлення ляльок і декорацій	6	-	6
17	Акторська майстерність	6	-	6
18	Сценічний рух і пластика. Сценічна мова	4	-	4
19	Вокал	4	-	4
20	Різноманіття музично-сценічних жанрів	4	-	4
21	Робота над виставами	6	-	6
Календарно-обрядовий цикл (4 год.)				
22	Пісні зимового календарного циклу (колядки, щедрівки тощо)	2	1	1
23	Різдвяні свята	2	1	1
Вокально-хорова робота (36 год.)				
24	Робота над постановкою голосу	6	-	6
25	Вокально-хорові вправи	14	4	10
26	Спів творів	12	2	10

27	Прослуховування музичних творів	4	4	-
28	Концертна діяльність: зведені репетиції, концертні виступи, участь у конкурсах, святах	10	-	10
Пісня та обряди весняного циклу (4 год.)				
29	Обряд закликання весни	2	-	2
30	Гаївки, веснянки тощо	2	-	2
31	Організація та проведення різноманітних масових заходів (свят з обрядами, дитячих ранків, фестивалів, концертів тощо)	18	-	18
32	Екскурсія в музично-драматичний театр ім.Магара	4	-	4
33	Підсумкове заняття. Систематизація матеріалу програмного курсу	2	1	1
Всього		144	31	113

Прогнозований результат
розвитку предметних і життєвих компетентностей вихованців.
Основний рівень.
Перший рік навчання.

Пізнавальна компетентність: зміцнення знань базових термінів музичного та театрального мистецтва; вокально-хорового співу, знання прийомів створення музичного образу засобами хорового виконання; оволодіння координацією рухів при співі відповідно до характеру музичного твору.

Практична компетентність: оволодіння навичками хорового співу та вокально-художньою інтонацією; здатність користуватися вокально-хоровим диханням, технікою співу; правильно дихати, не піднімаючи плечей, безшумно, повільно; відчувати темп музики (швидкий, середній, повільний), реагувати на паузи; проявляти музичні та акторські здібності в театралізації пісень, народних обрядів, вистав.

Творча компетентність: виховання сценічної культури, акторської майстерності, творчих здібностей, музично-образної уяви; виконання українських народних та обрядових пісень з відповідними рухами і танцями; формування музично-естетичного смаку та розширення загального світогляду; вміння презентувати свою творчість.

Соціальна компетентність: розвиток здатності співпрацювати в колективі, усвідомлювати себе часткою колективу, дбайливо ставитись до членів колективу; вміння відстоювати свою позицію; формувати розуміння особливості духовної культури українського народу; розвиток громадянсько-патріотичних почуттів, знання особливості розвитку культури свого регіону.

Комунікативна компетентність: культура міжособистісних відносин в спільній діяльності.

Навчально-тематичний план

Основний рівень

II рік навчання

Основні завдання:

- сприяти формуванню світогляду та вмінню взаємодіяти зі світом;
- проявляти музичні та акторські здібності в театралізації пісень, народних обрядів, звичаїв;
- сприяти розвитку образного мислення, емоційної виразності, спостережливості і пам'яті, уяви і фантазії;
- сприяти формуванню творчої манери виконання.

Зміст програмного матеріалу

№ п/п	Назва теми	Всього годин	Теорія	Практика
1	Вступне заняття. Предмет і завдання курсу. Історія створення «Школи джур»	2	2	-
Вокально-хорова робота (110 год.)				
2	Елементарна теорія індивідуального та хорового співу	4	2	2
3	Вправи на оволодіння навичками співоного дихання	6	-	6
4	Вправи на оволодіння дикції та артикуляції	4	-	4
5	Вокал (співоное дихання, артикуляційні та резонаторні вправи, саме спів)	4	-	4
6	Вправи на формування правильної співоної постави	6	-	6
7	Вокал (сольний спів, хоровий спів)	4	-	4
8	Вокал (сольний спів, дуетний, ансамблевий)	4	-	4
9	Вправи на розвиток навичок вокально-інтонаційного слуху	4	-	4
10	Правильне дихання під час співу. Правильна вимова	4	-	4
11	Вправи на розвиток навичок колективного співу	4	-	4
12	Оволодіння елементарними вокально-хоровими навичками (дихання, дикція, артикуляція, співоная поставка)	4	-	4
13	Професійні вимоги до учасників хорового співу	4	2	2
14	Прийоми створення музичного образу засобами хорового виконавства	6	2	4
15	Просте двооголосся	4	2	2
16	Спів творів	8	-	8
17	Вокал (повторення вивченого, вправи на	4	2	2

	дихання, вправи на дикцію, саме спів)			
18	Музичні жанри та форми	4	2	2
19	Елементарні музичні терміни. Терміни та поняття хорового співу	4	2	2
20	Ознайомлення з автентичним українським фольклором	4	2	2
21	Ознайомлення з піснями літературного походження	4	2	2
22	Розвиток фантазії та асоціативного мислення	4	2	2
23	Акторська майстерність та сценічна діяльність (акторська майстерність, робота над піснею, робота над літературно-музичною композицією)	6	-	6
24	Основи сценічної культури	2	1	1
25	Вимоги до гігієни та збереження голосу	4	2	2
26	Прослуховування музичних творів	4	2	2
27	Участь вихованців у проведенні дитячих ранків, ігрових програм, музичних конкурсів, музичних ігор та розваг, родинних свят, екскурсій. Святкування Дня знань, Дня вчителя, Дня українського козацтва, Нового року, Різдвяних свят, дня «Школи джур» тощо.	4	-	4
28	Екскурсія до обласної філармонії	4	-	4
Духовна культура українців (18 год.)				
29	Календарна та родина обрядовість	2	1	1
30	Жанри фольклору. Пісенні жанри	2	1	1
31	Звичаї нашого народу. Наші обереги	2	1	1
32	Осінні та зимові свята і обряди	2	1	1
33	Колядки – найдавніші українські пісні	2	1	1
34	Хліб наш насущний. Хліб в обрядах і піснях	2	1	1
35	Хустина в обрядах, звичаях, піснях українців	2	1	1
36	Весняні та літні свята і обряди	2	1	1
37	Літературно-мистецькі свята	2	1	1
38	Екскурсія в музичне училище ім. П.Майбороди	4	-	4
39	Підсумкове заняття. Систематизація матеріалу програмного курсу	2	1	1
Всього		144	36	108

Прогнозований результат
розвитку предметних і життєвих компетентностей вихованців
основного рівня
другого року навчання

Пізнавальна компетентність: знання і володіння базовими термінами та теоретичними поняттями з вокально-хорового співу; розрізнення особливостей музичних жанрів і форм; удосконалення знань народного календаря і календарних свят, обрядів та традицій українського народу.

Практична компетентність: володіння основами вокально-хорового співу; здатність користуватися динамічними та тембральними можливостями голосу, усіма видами вокального дихання; технікою співу; виконання творів в унісон та у двоголосі.

Творча компетентність: виховання сценічної культури, акторської майстерності, творчих здібностей, музично-образної уяви; виконання українських народних пісень та обрядових пісень з відповідними рухами та танцями.

Соціальна компетентність: розвиток громадянсько-патріотичних почуттів; позитивних якостей емоційно-вольової сфери; розуміння, прийняття і наслідування національних традицій; навичок професійного і соціального партнерства.

Комунікативна компетентність: внутрішня культура, культура поведінки; досвід ефективного спілкування і активного слухання; вміння спілкуватися і висловлювати свої думки.

Навчально-тематичний план

Основний рівень

III рік навчання

Основні завдання:

- сприяти формуванню творчої манери виконання;
- сприяти професійній орієнтації вихованців;
- формувати розвиток естетичних, етичних, духовно-моральних цінностей;
- підготувати до участі в концертній діяльності.

Зміст програмного матеріалу

№ п/п	Назва теми	Всього годин	Теорія	Практика
1	Вступне заняття. Предмет і завдання курсу.	2	2	-
Пісня – музичний твір (44 год.)				
2	Фізика звуку: головний діапазон, слуховий діапазон	2	2	-
3	Тембр. Музичний слух	2	2	-
4	Відчуття ритму. Музична пам'ять. Емоційність музики	4	2	2
5	Засоби музичної виразності як чинники створення музичного образу: мелодія, гармонія, фактура, ритм, динаміка, темп, тембр	4	2	2
6	Співоче звукоутворення. Вокальна робота над	4	2	2

	ГОЛОСОМ.			
7	Засвоєння вокально-хорових навичок (округле звукоутворення, вміння співати головним і зібраним звуком, дихання, дикція, чистота інтонації та гармонійного слуху, спів з дотриманням нюансів, спів дво-, триголосся)	4	2	2
8	Вправи на закріплення вокально-хорових навичок (звукоутворення, дихання, дикція, інтонування тощо)	4	2	2
9	Інтонування, художня інтерпретація та виконавська майстерність	4	2	2
10	Аналіз музичних творів з точки зору засобів музичної виразності, мелодійності, лінії, форм, кульмінації та створення художнього образу в цілому	4	2	2
11	Базові терміни та теоретичні поняття з музичної грамоти й вокально-хорового співу	4	2	2
12	Удосконалення техніки виконання та розвиток артистизму. Оволодіння виконавськими навичками	4	2	2
13	Основи сценічної культури. Сценічний образ	2	1	1
14	Розвиваючі музично-театральні ігри	2	-	2
15	Екскурсія в концертний зал ім. Глінки	4	-	4
Пісня – вокальний твір (36 год.)				
16	Мистецтво співу – мистецтво дихання	4	2	2
17	Співвідношення вдиху і видиху залежно від характеру музики, довжини музичної фрази	4	2	2
18	Аналіз і корекція дихання, вступів, фразування, взяття дихання	4	2	2
19	Основи вокального мистецтва, основні співочі навички, гігієна та збереження голосу	2	1	1
20	Розвиток вокального слуху	4	-	4
21	Співочі установки. Положення тулуба, рук, ніг, голови, шиї під час співу	4	2	2
22	Оволодіння виконавськими навичками	4	-	4
23	Послідовність оволодіння виконавськими навичками	4	-	4
24	Спів у русі: процес вживання в художній образ, координація дій. Виховання свідомого ставлення до співу	4	-	4
25	Різноманіття музично-сценічних жанрів	2	-	2
26	Екскурсія до театру ім. Магара	4	-	4
Пісня – літературний твір (32 год.)				
27	Мистецтво слова, мистецтво співу	2	2	-

28	Співак – не дійова особа твору, а розповідач	2	1	1
29	Рима. Ритміка вірша. Дикція та основи правил вимови	4	2	2
30	Робота над скоромовками	2	-	2
31	Розвиток сюжету та його варіативність (зав'язки, розвиток дії, кульмінація, розв'язка)	4	2	2
32	Мотив як елемент сюжету	2	2	-
33	Мотив – тема – художній образ. Емоційність образу	4	2	2
34	Сценічний образ. Особливості сценічної уяви.	4	2	2
35	Зовнішній вигляд виконавця. Імідж.	2	2	-
37	Історія розвитку костюму і, зокрема, сценічного	2	2	-
38	Відмінність сценічного костюма від побутового та святкового. Дизайн костюма. Декоративна косметика	4	2	2
Духовна культура українців (18 год.)				
39	Народна символіка. Символи та обереги в повсякденному житті (одяг, прикраси, домашні обереги, обряди, пісні тощо)	4	2	2
40	Вечорниці, досвітки, ворожіння	4	2	2
41	Обряди щедрування, колядування в Україні	2	2	-
42	Весільні обряди	2	2	-
43	Великодні забави	2	2	-
44	Пісні народного календаря	2	2	-
45	Рушник в житті людини. Пісні про рушник	2	2	-
46	Літературно-мистецькі свята	2	2	-
47	Систематизація матеріалу програмного курсу	2	1	1
Всього		144	70	74

Прогнозований результат
розвитку предметних і життєвих компетентностей вихованців.
Основний рівень.
Третій рік навчання.

Пізнавальна компетентність: знання фундаментальних термінів та теоретичних понять вокально-хорового співу, їхнє адекватне використання; знання ключових прийомів створенні музичного образу засобами хорового виконання; знання і володіння основними жанрами хорового виконання, національних форм народного співу.

Практична компетентність: здатність знайти особливості хорового строю у зв'язку з художніми особливостями твору, вільне володіння динамічними та тембральними можливостями голосу, усіма видами вокально-хорового дихання, технікою співу і сценічного руху; вміння передати стиль твору засобами хорового твору, виконання творів концертного репертуару.

Творча компетентність: розвинутий рівень сценічної культури та співацької постави; демонстрація навичок прояву музичної виразності в хоровому виконанні: ритм, мелодія, гармонія, структура, темп; здатність відчувати характер твору, розуміння, як передати його емоційними рухами та за допомогою погляду, міміки, жестів; високий рівень володіння вокально-художньою інтонацією та засобами сценічної виразності; вміння засобами вокалу та пластики створити певний художній образ; володіння навичками колективної імпровізації.

Соціальна компетентність: відповідно віку дитини рівень особистої громадянської позиції і національної свідомості; сформованість навичок професійної взаємодії в колективі і соціального партнерства; усвідомлення власної професійної орієнтації.

Полікультурна компетентність: оволодіння досягненнями культури (збагачення кращими зразками світової та вітчизняної культури).

Саморозвиток і самоосвіта: уміння працювати до досягнення досконалості, успіху

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Закон України «Про позашкільну освіту». – К., 2000.
2. Концепція позашкільної освіти та виховання. – К., 1996.
3. положення Про позашкільний навчальний заклад. – К., 2001.
4. Бех І. Виховання особистості. У двох книгах: Книга 1. Особистісно орієнтований підхід теоретико-технологічні засади. – К.: Либідь 2003.
5. Бібік Н., Гавриленко Л. Програма «Україна – предок – я» та орієнтоване календарне планування курсу українського народознавства для загальноосвітнього навчального закладу. – Запоріжжя: Просвіта 2003.
6. Благослови, мати. Уроки українського народознавства в школі. – К.: Освіта, 1995.
7. Воропай О. Звичаї нашого народу / Етнографічний нарис. – Х.: Фоліо, 2004.
8. Воропай О. Звичаї нашого краю. – К: Оберіг, 1991.
9. Гавриленко Л. «Джерело», «Криниця». – Запоріжжя: Просвіта, 2001, «Лицарі волі». – Запоріжжя: Просвіта, 2004.
10. Гавриленко Л., Кокарева І. Край. – Запоріжжя: Просвіта 2003, «Жито». – Запоріжжя: Просвіта, 2004.
11. Грица С. Фольклор у просторі та часі. Вибрані статті / Олег Смолик (ред.). – Тернопіль: Астон, 2000.
12. Запоріжжя запрошує. Краєзнавчі нариси. – Дніпропетровськ: Промінь, 1985.
13. Кириченко О.В. Козацька педагогіка. – Харків: Основа. Тріада +, 2008.
14. «Козацька рада». Вісник №7 листопад 2008р., «Українське козацтво, Чинник консолідації українського народу». Хроніка знаменних подій 2005-2007. (Рада Українського козацтва при Президентові України, Комітет з питань патріотичного виховання. Всеукраїнське громадське об'єднання «Всеукраїнське Козацьке Військо»).
15. Макаренко О. Степові лицарі. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан. 2003.
16. Падалка Г. Учитель, музика, діти. – К.: Муз. Україна, 1982.
17. Ростовський О. Педагогіка музичного сприймання: Навч – метод. Посібник.- К.:ІЗИН, 1997.
18. Ростовський О. Методика викладання музики в основній школі. – Тернопіль: Навчальна книга, 2000.
19. Сокульський А. Національна символіка України. Запоріжжя: Інтербук, 1993.
20. Скуратівський В. Свят вечір (У 2 к.).- К.: Перлина, 1994. – (Укр. пізнав.Б-ка «Земляни». Сер. «Українці»).К.І.
21. Скуратівський В. Свят вечір (У 2-х к.).- К.: Перлина, 1994. – (Укр. пізнав.Б-ка «Земляни». Сер. «Українці»).К.ІІ.
22. Смоляк О. Український дитячий музичний фольклор. Підручник – хрестом. для викл. та учнів. Вип.І – Тернопіль: ЛІЛЕЯ, 1998.
23. Хортиця – перлина землі Запорізької. Запоріжжя: ТОВ «Ліпс» ЛТД, 2005.
24. Цимбалюк В., Жайворонок В. «Світлиця» Народознавство. Київ Центр педагогічних інновацій України МДП «Виток», 1992.
25. Цьось А. Українські народні ігри та забави. – Луцьк: Надстир'я, 1994.
26. Чиженок Ю. «Нариси про козацькі часи в Україні». Запоріжжя ТОВ «Ліпс» ЛТД, 2002, «З історії заселення і освоєння земель Олександрівського повіту

- Катеринославської губернії (з другої половини XVIII ст. до 1861р.)». Запоріжжя ТОВ «Ліпе» ЛТД, 2003.
27. Програми гуртків художньо-естетичного напрямку. – К., 1996; Х., 1997; Х., 2004.
 28. Методика музично-слухового співочого виконання школярів. – Х., 2006.
 29. Сонячна акварель. I, II частини: збірник пісень для вчителів та учнів 1-6 класів. – Х., 2006.
 30. Колеса Ф. Шкільний співаник. – К.: Музична Україна, 1993.
 31. Кирилина І. Пісні для дітей. – К.: Музична Україна, 1991.
 32. Кос-Анатальский А. Журавлик. – К.: Музична Україна, 1989.
 33. Ліпницька М. Шкільний ляльковий театр. – Тернопіль-Харків: Ранок, 2009.
 34. Ліпницька М. Репертуарний збірник для шкільного лялькового театру. – Тернопіль-Харків: Ранок, 2009.
 35. Коломієць О. Хорознавство. – К.: Либідь, 2001.
 36. Дитячий фольклор. – К.: Наукова думка, 1984.
 37. Соколов В. Спів у дитячому хорі. – М., 1980.
 38. Раввінов О. Методика хорового співу в школі. – К.: Музична Україна, 1971.
 39. Степаненко С. Співає «Вогник». Репертуар дитячого хору. – К.: Музична Україна, 1990.
 40. Мережин П. Співає «Зірниця». Збірка пісень та хорових творів для дітей середнього шкільного віку. – К.:Музична Україна, 1988.
 41. Філарет Колеса. Шкільний співаник. – Київ, «Музична Україна», 1993.
 42. Українські народні ліричні пісні. – Київ, 1960.
 43. Заспіваймо пісню веселеньку. – Київ, 1971.

Методично-дидактичні рекомендації щодо реалізації програми

Мистецтво – одна із форм суспільної свідомості, за допомогою якої люди відображають об'єктивну реальність. Воно впливає на організацію життєдіяльності, пробуджує внутрішні духовні стимули, забезпечує активне співпереживання і взаєморозуміння в колективі. Мистецтво наповнює вільний час вихованців соціально цінним змістом, задовольняє їхні інтереси і потреби, сприяє різнобічному розвитку.

Важливу роль у формуванні духовно розвинутої особистості відіграє мистецтво. В людині активізується творчий потенціал завдяки залечення до мистецтва.

Поринемо в глибини душі нашого народу. Кожне людське покоління залишає після себе слід на землі. Наші предки залишили нам не тільки борону і плуг, а й передали скарб своєї душі: мудру казку, ніжну пісню, добрі звичаї.

Звичаї народу – це прикмети, за якими розпізнається народ, це ті рухи, слова, дії, що, на перший погляд, не мають ніякого значення, але віють на серце кожного з нас чарами рідної стихії, і є для душі живильним бальзамом, який наповнює її могутньою силою.

Реалізація цієї програми має сприяти наближенню вихованців до сформованих впродовж віків уявлень про сутність людини, про красу й гармонію навколишнього світу. Важливо вивчати українську музику не як сукупність її видів і жанрів, а як саме життя народу від найдавніших часів до сьогодення. Через весь навчально-виховний процес повинна пройти думка, що пісенна творчість українського народу – нев'януча окраса його духовної культури. Вона базується на принципах українського вокально-хорового співу, дитячому музично-ігровому фольклорі, народних календарних святах, обрядах.

Вокально-хорове мистецтво особливо близьке і цікаве дітям, адже за допомогою пісні вони намагаються відтворити свій внутрішній світ. Пісня – це мова душі дитини. Усі свої відчуття та емоційні образи, які неможливо передати іншими засобами, можна яскраво відтворити за допомогою пісні.

Вокально-хорова робота з дітьми на початковому рівні навчання спрямована на формування в них любові до хорового співу та розкриття вокально-хорових можливостей дитячого голосу. На заняттях проводиться розспівування, вивчення пісень і музичних творів на основі української національної музики, вивчення вітчизняних, зарубіжних класичних творів, музично-теоретична підготовка.

Складовими вокально-хорової роботи є: робота над диханням, робота над звукоутворенням, дикцією та орфоєпією, особливістю звучання та строем. Ці складові тісно пов'язані між собою. Спів в дитячому віці сприяє розвитку голосового, дихального та артикуляційного апарату.

Мета педагога: розвивати всі вокально-хорові навички, необхідні під час співу, активно та систематично працювати над диханням вихованців, звукоутворенням, звукоподачею тощо. Необхідно співати нескладні вокальні вправи та вокалізи, вивчити декілька нескладних вокальних творів, які діти могли б виконати під час залікових занять або концертів.

На основному рівні навчання передбачається підготовка дітей до концертних виступів: на зведених репетиціях вивчається та опрацьовуються твори концертного репертуару. У цей час вихованці вдосконалюють вокальну техніку та розвивають артистизм виконання.

Навчання передбачає вдосконалення та розширення вокально-хорових навичок, передусім, оволодіння навичками дихання, набуття співацького вокального тону, вільним ненапруженим звукоутворенням з ефективним використанням резонаторів.

Вихованці мають знати про інтонування, художню інтерпретацію, виконавську майстерність. Вони співають кантиленні та моторно-ритмічні вправи у великому діапазоні.

Завданням керівника є навчання правильному співу і всьому його комплексу: звукоутворення, ведення звуку, дихання, дикція. Під час роботи над чистотою інтонування одночасно слід вчити легкості, дзвінкості та звукочастотному вібрато, натуральності звучання голосу. Слід розкривати творчу індивідуальність виконавця, прищеплювати культуру співу, оберігати дітей і підлітків від манірності і наслідування чи дублювання майстрів естради.

Вокальна робота повинна проводитися на доступному музичному матеріалі.

Пісня – не тільки музично-вокальний твір, а й літературний. Тому вихованці мають знати будову пісні як літературного твору, як сфери емоційного життя людини, уміти емоційно переводити зміст тексту пісні у відповідній формі виразності, особливе значення має робота над сценічним оформленням репертуару. При цьому використовується все для найповнішого розкриття художнього образу: пластика (танець або його елементи), світло, театралізована дія тощо. Сценічним оформленням номерів найкраще займатися після засвоєння музично-вокального матеріалу.

Слід домагатися свободи та невимушеності музично-рухових вправ. Необхідно проводити заняття не тільки з ритміки, а й з вивчення елементів сценічної дії в різних вправах, іграх, етюдах. Основне завдання – розвиток спостережливості, вольових якостей, уяви, творчої ініціативи, емоційної чутливості, художньої вигадки. При підготовці концерту потрібно врахувати, що дія має бути динамічною, без обтяжливих пауз і великої кількості слів ведучих. Швидкі мелодії слід чергувати з повільними. Бажано об'єднувати весь концерт єдиною позитивною ідеєю, сценарієм або створювати концерт-виставу. Важливе значення у сприйнятті виконавця глядачами має його зовнішній вигляд, а тому вихованці мають знати історію розвитку костюмів, зокрема, сценічного, відмінність його від побутового та святкового. Слід ознайомити їх з декоративною косметикою, пояснити поняття «імідж співака». Вихованці повинні ознайомитися з вітчизняною та зарубіжною класичною музикою, історичним розвитком естради, джазу, масовою піснею, творчістю композиторів, поетів-піснярів і виконавців. Слід організувати регулярні відвідування концертів з наступним обговоренням.

Педагогу слід приділяти особливу увагу співу без супроводу в дво-, три-, та чотириголосі, оволодінню різними видами вокалізації.

Необхідно тактовно роз'яснювати вихованцям засоби збереження свого голосу (спів у невеликому діапазоні без напруження, виявлення контрольних місць у діапазоні, які іноді треба пропускати), рекомендувати їм консультації в лікаря-фоніатра тощо.

Рекомендуються прослуховування музичних творів, відвідування театру та філармонічних концертів. Треба розвинути відчуття та поняття стилю хорового твору, вміння аналізувати його. Кінцевим результатом роботи кожного учасника гуртка є концерт. Концертний виступ – це можливість виявити індивідуальність дитини-співака, вміння використати всі ті навички, яка вона набула протягом певного часу.

Успішний концерт – це творчий стимул для самоствердження. Впродовж всього циклу навчання задля художньо-естетичного виховання вихованців і розширення їхнього загального світогляду слід проводити зустрічі з композиторами, професійними музикантами та виконавцями, відвідувати з ними концертні та театральні програми, брати участь у різних фестивалях і конкурсах, організовувати екскурсії тощо.

У роботі доцільно поєднувати знайомство вихованців з циклічними фольклорними творами (колядками, щедрівками, веснянками, купальськими, побутовими), використовувати чисельні пісні календарних та обрядових свят і ритуалів, їхні розучування, інсценізації, які дарують дітям радість, захоплення від пісні, руху, танцю; створюють справжню ауру емоційного піднесення.

Народні традиції у піснях, прислів'ях, приказках з наведенням прикладів. Обереги – охоронці миру та злагоди у кожному домі. Коло народних свят наших предків. Поняття про свята. Мета святкового дійства. Структура святкового дійства. Методика відтворювання свят. Оформлення святкового дійства.

Матеріальна та духовна культура українського народу та народів, які мешкають на території Запорізького краю. Традиції і обряди народів Запорізького краю.

Народні танці – це вираз емоційного стану людини та фізична підготовка до життя в навколишньому середовищі.

В процесі природної музично-ігрової діяльності на народному музичному матеріалі діти набувають навичок слухання, виконання, аналізу пісенного фольклору за літературно-поетичним змістом, музичними та стилістичними особливостями. Це впливає на формування у них музичних здібностей, артистизму, морально-духовних якостей та особистісних цінностей, розвиває життєві компетентності.

Нам дісталась багата спадщина українських пісень. Наші завдання берегти і передавати їх: дорослі – дітям, діти – своїм майбутнім дітям.

Інакше: якого ж ми будемо племені-роду, якщо буде в устах наша пісня згасати. Чи будемо з вами тоді ми народом, як стихне вона в голосах?

Любов до пісні і знання про неї переходять із покоління в покоління, бо не можна не знати і не любити такі красиві, яскраві мелодії, таку багату гармонію звуків!

Мистецтво завжди було важливим виразником духовних і моральних цінностей суспільства, тому його роль в освіті й розвитку підростаючого покоління важко переоцінити.